

V deželi brezumja

Zakaj postaja normalno, če akademike, profesorje, intelektualce obtožiš, da so solna kislina?

Piše: Jure Trampuš

Roman Končar, drugorazredni igralec, ki mu srce bije za SDS – kar ni čudno, v času druge Janševe vlade naj bi postal direktor ljubljanske Drame –, je leta 2018 razglasil osebni stečaj. Uštel se je in njegovi podjetji sta ostali dolžni Novi Ljubljanski banki, on pa njima, saj si je od njiju izposodil 250.000 evrov.

Osebnemu stečaju je te dni sledil še moralni. Težko si drugače razlagamo besede, ki jih je Končar 18. februarja objavil na Facebooku. Zmotilo ga je pismo 75 uglednih doktorjev znanosti, ki so opozorili, da Sloveniji grozi prihod avtoritarne oblasti Janeza Janše. Tako je zapisal igralec: »Zgrožen zategadelj, ker nekatere izmed podpisanih osebno poznam in me je srh spreletaval, ko sem prebiral, kar sem prebiral in nisem mogel doumeti, da ste se podpisali pod ta nečloveško zlobni in zlonamerni, popolnoma zlagani, oziroma na grozljivo nestvarnih in neresničnih navedbah temelječi pamflet, najslabše možne vrste, kar sem jih kadarkoli imel možnost prebrati.« Po kopici žalitev je Končar nadaljeval: »Vi, podpisnice in podpisniki tega intelektualno spačenega kvazi-inteligentnega spačka, ubesedenega in zapisanega, ste vse prej kot 'sol naroda'. Garant! Vi in Ve ste solna kislina, ki zlovešče, celo kataklizmično najeda narodovo zdravo samobit, ki pobalinsko, samoljubno-egoistično in barabinsko brani neubranljive branike več-desetletnih privilegijev, ki so vam bili - to je zdaj več kot očitno! - za vaše nečloveško hlapčevstvo 'režimu' podeljevani vseskozi in vedno znova. Gospe in gospodje (ki, seveda, to nikakor niste!), sram me je, da ste, takšni, kakršni ste.«

Solna kislina? Petinsedemdeset ljudi iz akademskega, znanstvenega življenja, med njimi osem nekdanjih rektorice in rektorjev, je Roman Končar imenoval solna kislina? Njegovo pisanje so z veliko simpatij povzeli, izpostavili, komentirali vsi portali in glasila, ki sodijo pod okrilje SDS, kot blisk se je zapis razširil po družabnih omrežjih, nekateri so ga delili, drugi vsečkali, zadaj pa so algoritmi marljivo

Reči intelektualcem, da so solna kislina, ki najeda narodno esenco, je povsem enako, kot da bi umetnosti rekel, da je degenerirana, medijem, da so lügenpresse, nekaterim posameznikom pa, da so paraziti naroda.

povečevali njegov vpliv.

Reči intelektualcem, da so solna kislina, ki najeda narodno esenco, je povsem enako, kot da bi umetnosti rekel, da je degenerirana, medijem, da so lügenpresse, nekaterim posameznikom pa, da so paraziti naroda.

Rizmanova zgodba

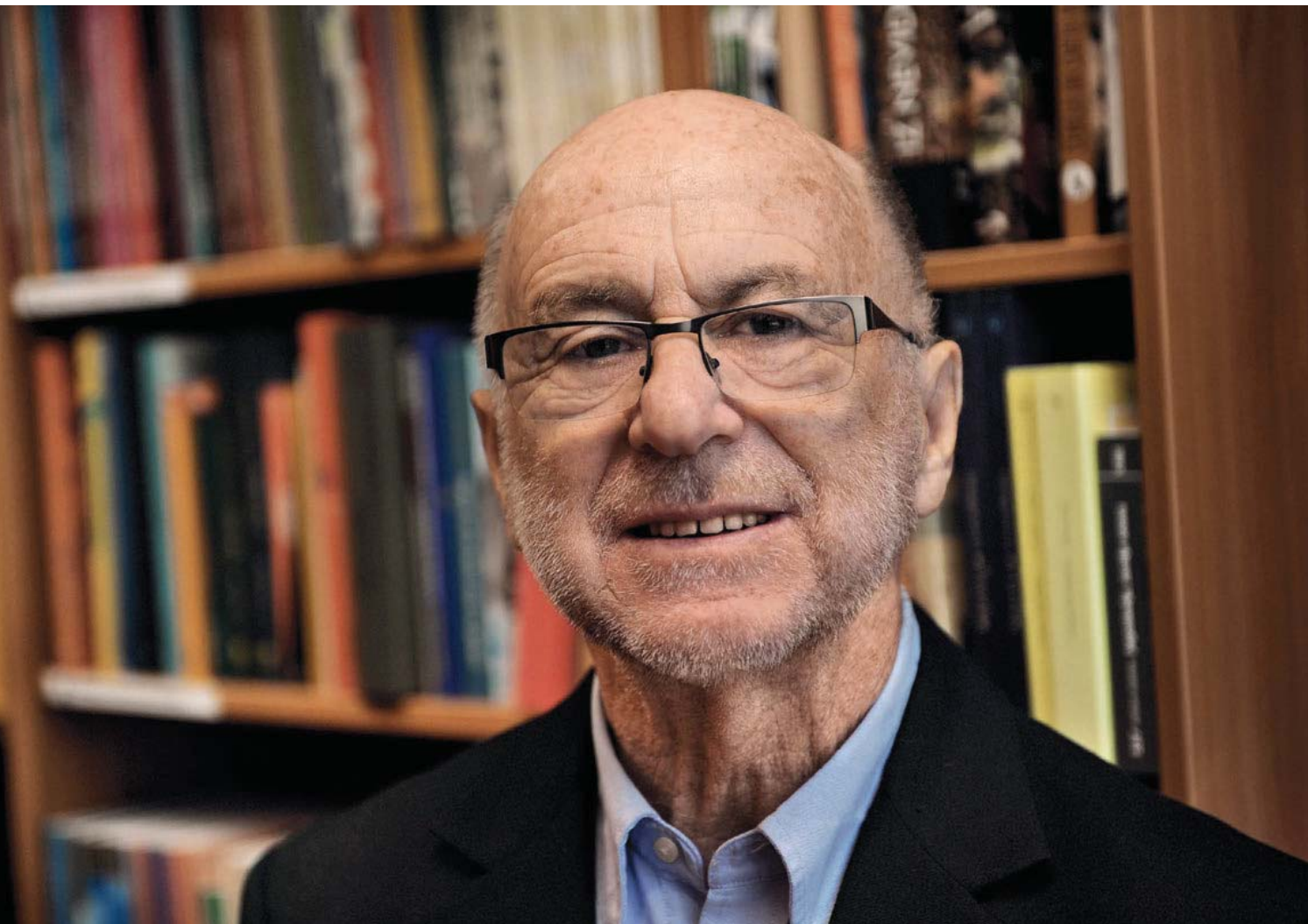
Kdo so torej tisti, ki jim je Roman Končar navrgel, »da je njihovo dejanje zavrženo, perverzno in vedenje vsakršnega prezira«? Ustavimo se pri prvem podpisniku, pobudniku pisma in njegovem glavnem avtorju. To je ddr. Rudi Rizman, sociolog in politolog, ki je doktoriral na Harvardu in ljubljanski univerzi, v svoji resnično zavidanja vredni akademski karieri pa je kot gostujoči predavatelj poučeval v Washingtonu, Londonu, Seattlu, Reykjavíku, Regensburgu, Berlinu, na Dunaju, v Gradcu, Parizu, Jeruzalemu, Saporu, v Pragi, v Krakovu in drugod ...

Kot mlad študent je Rizman odšel na Harvard, tam je bil med leti 1969 in 1972 asistent na oddelku za sociologijo. Bil je to čas protestov proti vietnamski vojni, na katerih se je sprijateljil z lingvistom in družbenim kritikom Noamom Chomskim. V tem obdobju je sodeloval s srbskim akademikom in

zgodovinarjem ter kasnejšim disidentom ter Titovim kritičnim biografom Vladimirjem Dedijerjem, ki ga je disidentstvo doletelo, ker je podprl pravico Milovana Djilasa do njegovih političnih stališč. Rizman je bil Dedijerjev prijatelj in raziskovalni sodelavec. Spoznal se je tudi s francoskim filozofom Jeanom-Paulom Sartrom. Dedijer in Sartre sta namreč leta 1966 oblikovala mednarodno Russllovo sodišče, njegov član pa je bil tudi Rizman. Sodišče je bilo najprej namenjeno raziskovanju zločinov med vietnamsko vojno in sovjetsko vojaško intervencijo na Češkoslovaškem, kasneje pa je preučevalo kršitve človekovih pravic med sovjetsko invazijo na Afganistan in druge kršitve človekovih pravic in mednarodne prava po vsem svetu. Med letoma 1975 in 1980 je bil Rizman član Komisije Jean-Paula Sartra za alternativne Nobelove nagrade. Danes bi tovrstna komisija nagrado podelila Julianu Assangeu, Edwardu Snowdenu in Chelsea Manning.

Rudi Rizman je bil v Sloveniji v mlajših letih urednik Tribune in revije Problemi. V tem času je bil vsaj dvakrat klican na zagovor pred osnovno organizacijo Zveze komunistov tedanje VŠPN (sedanje Fakultete za družbene vede), sporne pa so bile objave nekaterih pesmi, med drugim tudi pesmi Tomaža Šalamuna in Hermana Vogla. Zaradi publicističnega dela ga je na zagovor poklical Stane Dolanc, tedanji dekan fakultete in kasnejši jugoslovanski minister za notranje zadeve, Rizman, ki mu je grozila izključitev iz fakultete, pa se je moral zagovarjati pred osnovno organizacijo Zveze komunistov, kjer ga je pred izključitvijo s fakultete reševal njen sekretar in njegov profesor Ernest Petrič, sedanji svetovalec Boruta Pahorja. Zaradi svojega dela in prijateljev iz tujine je imel težave tudi v vojski, tam so ga (kot 30-letnika) nenehno zasliševali glede sodelovanja z Dedijerjem, varnostni oficir pa mu je, ker je pač študiral in delal v ZDA, očital, da dela za Cio. Med domnevnimi dokazi so imeli zasliševalci v rokah tudi pismo, ki ga je iz ZDA poslal svoji mami. Kar pomeni, da so nadzirali njegovo osebno korespondenco. Rizman je moral obiskati tudi SZDL, ker so ga obtožili, da podpira delovanje britanske tajne službe, saj naj bi si ta s tem, da je podpirala prizadevanja Russlla, želela umiti roke zaradi sodelovanja Velike Britanije v vietnamski vojni. Podobnih nesmislov je bilo še nekaj.

V času osamosvajanja, leta 1988, je bil Rizman z družino na univerzi v Pittsburghu, pa tudi na Harvardu, v Clevelandu in Seattlu. Russllovo sodišče je spremljalo tudi dogajanje v Jugoslaviji, branili so ljudi, ki so se znašli v političnih težavah, med njimi Slovenca Tomaža Mastnaka. Rizman je skušal tudi preko uglednih članov tega mednarodnega združenja pomagati pri razumevanju dogajanja v Sloveniji, vendar je tedanje ministrstvo za zunanje zadeve, konkretnije Dimitrij Rupel, zavrnilo ponujeno pomoč, češ da imajo dovolj

Rudi Rizman, pobudnik in eden od avtorjev pisma, ki opozarja na »nesprejemljivo politiko« stranke SDS / Foto: Uroš Abram

Roman Končar in Janez Janša: igralec Končar je podpisnike in podpisnice pisma označil za solno kislino, ki najeda narodno samobit. / Foto: Marko Pigac

 Tweet

Jože Možina
@JozeMozina

..nocojšnjim kritikam, da TVS enostransko drsi v odkrito politično agitacijo, potem ko 2dni zapored daje prostor domnevemu udu Udbe da brani nomenklaturu pred demokracijo, žal ne morem oporekati. To ni pozicija medija v službi javnosti. Žal.

Translate Tweet

Sramotilni twit novinarja in nekdanjega direktorja TV Slovenija Jožeta Možine o tem, kako je bil Rizman nekoč »ud Udbe«. Možino je zmotilo, da naj bi Rizman dobil več prostora kot Janši naklonjeni poslanec Jože Jerovšek, pa četudi je Rizman predstavljal pismo, ki ga je podpisalo 75 (sedaj že 120) uglednih posameznikov.

221.	ŠTİM Bejan	dramaturg	anarholiberal.	Ljubljana	KTT	LJ
222.	RIZMAN Rudi		anarholiberal.	Kamnik	PK	LJ
223.	ZLOBEC-LUKIČ Jeta	študent	anarholiberal.	Ljubljana	PK'	LJ
224.	ROSTOČIL Zlarka	projec. man. DAWA (Krka)	spoak. ek. tem.	Novo mesto	PTS, KTT	NM
225.	ANDRIJANIČ Boris	dir. Krke	spoak. ek. tem. družbe	Novo mesto	KTT	NM

Izpis iz »Seznamna aktivnih tehničnih sredstev« iz leta 1977, iz katerega je razvidno, da je tedanja Služba državne varnosti (SDV) Rizmanu pregledovala pisemsko korespondenco, torej pošto. /Foto: Vir: Igor Omerza, Edvard Kocbek: osebni dosje št. 584

svojih ljudi. Člani sodišča naj bi bili preveč »le-vi«.

V Sloveniji je Rizman najprej poučeval na sedanji Fakulteti za družbene vede, kasneje pa kot izredni in redni profesor na ljubljanski filozofski fakulteti. Konec osemdesetih je bil tudi član Bavconovega Sveta za varstvo človekovih pravic in temeljnih svobodščin, bil je ustanovni član Mirovnega inštituta, njegova osebna bibliografija obsega več kot 500 del, od leta 2018 pa je zaslužni profesor

Univerze v Ljubljani. Po nenadni upokojitvi (ZUJF) predava Rizman na najstarejši univerzi na svetu v Bologni na mednarodnem podiplomskem študiju, kjer poučuje globalizacijo in nacionalizem. Med množico znanstvenih in uredniških nalog je bil med ustanovitvenimi člani uredniškega odbora prestižne mednarodne revije s področja naroda in nacionalizmov (»Nations and Nationalism«) pri London School of Economics.

Rizman se je kot znanstvenik vseskozi

ukvarjal z vprašanji države in naroda, demokracije in avtoritarnosti, z družbeno teorijo anarhizma in liberalizma, z izzivi odprte družbe in nevarnostjo radikalne desnice. Chomsky je o njem zapisal, da ceni njegovo znanstveno delo »in od nekdaj visoko spoštujem njegovo integriteto in pogum pri zavzemanju za človekove pravice in pravno državo«. Podobno mnenje sta o njem imela italijanski humanist in polihistor Umberto Eco ter britanski in poljski sociolog in filozof Zygmunt Bauman. Prav tako njegove strokovne kompetence »visoko ceni« Adam Michnik, poljski zgodovinar, javni intelektuallec in filozof. Rizman pač vseskozi zavrača vlogo tihega, v slonokoščene stolpe samozadostnosti zaprtega znanstvenika, deluje javno, je politično aktiven, družbeno angažiran.

Nadzor (para)oblasti

Zato ni čudno, da je večkrat zašel v konflikte s tistimi, ki jih je kritiziral. Najzgovornejša je zgodba iz prvih let slovenske države, natančneje iz januarja 1994, torej dva meseca pred Depalo vasjo, ki je z mesta obrambnega ministra odnesla Janeza Janšo. Rudi Rizman je bil takrat profesor na ljubljanski filozofski fakulteti. Svojim znancem na berlinski Svobodni univerzi in na Harvardu je poslal pismo, v katerem je kritiziral Janšo, ena različica pisma je bila poslana po klasični pošti, druga pa po telefaksu. Zasebni pismi sta se pojavili v TV oddaji Utrip, ki ga je pripravila novinarka Vida Petrovčič - v tistem času je bila naklonjena strankam slovenske desnice - komentiral pa ju je tudi Janša: »Moram reči, da ko sem prebral to pismo, ki ga omenjate, nisem mogel verjeti, da je to pisal človek, ki je bil celo moj profesor na fakulteti, namen pa je bil seveda diskreditirati ne samo mene, ampak določen del slovenske politike.«

Zgodba o tem, da naj bi nekdo nadziral zasebna pisma univerzitetnih profesorjev, se ni hitro končala, dva tedna kasneje je Rizman prejel v prozorno polivinilno vrečko zapakirano ovojnico na pol odprtega pisma, ki mu ga je iz ZDA poslal Chomsky. Na pošti so pojasnjevali, da je samo pismo v Slovenijo prišlo že v poškodovanem stanju in da niso brali zapisane. Do pravega in pravnega epiloga in razkritja, kdo in zakaj je odpiral pisma profesorju Rizmanu, pa četudi so kriminalističnotehnični izvedenci v uradnem zaznamku zapisali, da pri pismu iz ZDA »obstaja možnost namernega odpiranja«, ni nikoli prišlo. Je pa zato Rizman novembra 1994 dobil poziv tedanje Vojaške obveščevalne službe (VOMA), naj se zglaši na zaslišanje, ker naj bi kot civilist vohunil in izdajal uradne skrivnosti. Rizman se vabilu na zaslišanje ni odzval.

Odvračanje pozornosti

Pismo intelektualcev, ki opozarjajo na pasti nastajajoče Janševe vlade, ni naplavilo le nerazumnega Končarjevega besnenja, temveč so na isti način zaokrožile tudi obsodbe o tem, da naj bi bil Rudi Rizman sodelavec Udbe. In,

jasno, kdor je sodelavec Udbe, ta pač ne more biti verodostojen. O Udbi je tako pisal zgodovinar in nekdanji urednik TV Slovenija, ljubljene desne politične opcije Jože Možina, tvitnil je, da je bil Rizman »domnoven ud Udbe«, sledili pa so mu tudi portali SDS, ki so objavili informacije o tem, da so nekateri podpisniki, ki so strašili Slovenijo pred Janšo, »v preteklosti delovali kot sodelavci Udbe«.

Dokaz za sodelovanje s Službo državne varnosti (Udbo) je Rizmanovo ime na seznamu Udba.net. Gre za seznam imen, pred leti ga je objavil Janšev prijatelj Dušan Lajovic, ki naj bi vseboval imena vseh sodelavcev in virov nekdanje obveščevalne službe. Rizman te obtožbe odločno zavrača. »Na vprašanje, kako sem se znašel na seznamu Udba.net, v resnici ne znam odgovoriti, o tem lahko samo ugibam, nikoli me ni nihče kontaktiral ali pa od mene zahteval soglasja za sodelovanje in tako tudi nisem mogel izpasti heroj, če bi tako sodelovanje zavrnil. V resnici moje nasprotnike bolj skrbi to, da nisem sodeloval z Udbo, če bi, bi me namreč lahko mnogo lažje diskreditirali, poleg mene tudi vse podpisnike pisma.« Nato Rizman govori o stalnem vzorcu preusmerjanja pozornosti. »Politično deluje na takšen način: najprej sam obtožim tega človeka, da spremlja ali nadzira mojo zasebno pošto, nato pa ta udari nazaj z obtožbami, da sem vohunil za našimi vojaki. Tedanja generalna državna tožilka Barbara Brezigar je to uravnotežila na način, da je obe obtožbi zavrnila in se ni zgodilo nič.« Reakcija pa je prišla iz tujine, podprla so ga nekatera ugledna mednarodna imena, njegov primer pa se je pojavil tudi v letnem poročilu ameriškega State Departmenta o kršenju človekovih pravic.

In tudi tokrat po pismu 75 akademikov se je zgodilo enako kot v času Depale vasi. Najprej so Rudi Rizman in ostali akademiki opozorili na avtoritarno razumevanje oblasti in politične moči, ki ga goji Janez Janša, potem pa so se nanje takoj prilepile obtožbe, da gre za sovražnike ljudstva in pijavke, prisesane na državo, privilegirance, sodelavce nekdanjih socialističnih obveščevalnih struktur in podobno. Takšno zgodbo smo v Sloveniji videli že velikokrat. Spomenko Hribar, ki je tudi podpisnik omenjenega pisma, so tako pred leti v Mladi Sloveniji, eden izmed tedanjih članov podmladka NSi je zdaj poslanec v državnem zboru, obtožili, da je bila sodelavka SDV, čeprav je danes nedvoumno jasno, da sta bila skupaj z možem Tinetom Hribarjem nadzorovana. In enako velja za Rudija Rizmana. Mimogrede, novodobni raziskovalec arhivov Igor Omerza v knjigi »Edvard Kocbek: osebni dosje št. 584« med tistimi, ki jih je nadzirala Udba, omenja tudi Rudija Rizmana. V objavljenem seznamu »aktivnih tehničnih sredstev« iz leta 1977 je voden pod številko 222. Ker naj bi bil »anarholiberalce«, so proti njemu uporabljali sredstvo »KP« – kar pomeni »kontrola pisem« oz. »kontrola korespondence«.

Zakaj je pomemben ta dolgi izlet v

- 05 Rudi Rizman s prijateljem Noamom Chomskim
- 06 Prijazno pismo Jožeta Pučnika Rizmanu iz leta 1992

Spoštovani profesor Rizman!

Zahvaljujem se Vam za zbornik Sodobni liberalizem in za posvetilo. Menim, da je izid te knjige, ki ste jo uredili, pomemben dogodek za Slovenijo. Enako velja za zbornik o anarhizmu in etnonacionalizmu.

Želim Vam še veliko podobnih podvigov.

S spoštovanjem

dr. Jože Pučnik

Ljubljana, dne 1.12.1992

06

zgodovino? Te dni znova nastaja Janševa vlada. Gnev, ki se je zil na Rudija Rizmana in druge podpisnike, politična uporaba te jeze, manipulacije, ki so mu sledile, niso nič novega. Tako vseskozi deluje Janez Janša. Kot po učbeniku. Podobnih primerov je v njegovi dolgoletni politični karieri zelo veliko, vse od prirejanja zgodovinske dokumentacije o tem, kako naj bi nekdanji predsednik Slovenije Danilo Türk v sedemdesetih letih organiziral teroristične napade v sosednji Avstriji, pa do Janševih besed iz leta 2013, ko je protestnikom, ki so zahtevali samo večjo politično odgovornost in delujočo demokracijo, mirno navrgel, da so »levi fašisti«.

Morda Igorja Zorčiča, Franca Jurše, Jožefa Horvata in preostalih poslancev, ki naj bi v naslednjem tednu za mandatarja izbrali Janeza Janšo, zoprne zgodovinske podrobnosti ne zanimajo, ampak tako pač že skoraj tri desetletja politično deluje Janša. Ideja o tem, da se bo zdaj samoomejil, da bo v tretje vseeno drugačen, je naivna. Način, kako prideš na

oblast, napoveduje tudi način, kako boš vladal. Janša dobro ve, da mora tisti, ki želi imeti državo pod nadzorom, prevladati nad razmišljanjem ljudi. To pa je najlažje, kot smo nekoč že zapisali v Mladini, s tem, da jim vsili strah in skrb.

Ko je Rudi Rizman leta 1992 izdal zbornik Sodobni liberalizem, mu je prijazno pismo poslal Jože Pučnik, tisti osamosvojitveni politik torej, v katerega čast je Janša preimenoval brniško letališče. Pučnik je zapisal, da je Rizmanovo delo »pomemben dogodek za Slovenijo«, dodal, da mu želi še »veliko podobnih podvigov«. Pučnik je bil drugačen politik od Janeza Janše. Pučnik je bil demokrat. Demokrat je bil tudi France Tomšič, Rizmanov daljni sorodnik in prijatelj, ustanovitelj stranke, ki se danes imenuje SDS. »To stranko je Janša iz socialdemokratske pretopil v skrajno desno in avtoritaro stranko z 'dosmrtnim' voditeljem na njenem čelu in finančno dolžnico enako avtoritarnega politika iz sosednje države, ki simbolno pretendira na del slovenskega ozemlja,« še dodaja Rudi Rizman.

Rizman se na poziv odvetnika Francija Matoza o tem, naj nemudoma prekliče izjave, kako se stranka SDS financira iz tujine, ne misli odzvati. Glede tvita Jožeta Možine o »udu Udbe« pa naj bi (iz)koristil vsa sredstva, ki mu jih omogoča pravna država. ×

Način, kako prideš na oblast, napoveduje tudi način, kako boš vladal.